

Hyvät eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston jäsenet,

valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto on pitänyt välttämättömänä elokuvan mukaan ottamista koulujen käyttö lupiin jo vuosina 2020 ja 2021. Rahoitus kuitenkin on jäänyt lisäämättä valtion talousarvioon. Toivottavasti asialle saadaan nyt ratkaisu vuoden 2023 talousarviossa.

Koulukino pitää tärkeänä, että eduskunta vahvistaa monilukutaidon ja medialukutaidon toteutumista lisäämällä toimintaedellytyksiä, jotta kotimaista elokuvaa voidaan käyttää opetuksessa. Vaikka Opetushallituksen toimintamenojen momenttiin 29.01.02 on jo lisätty elokuva, tarvittavaa euromääräistä lisäystä ei ole tehty.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on nyt esittänyt vuoden 2023 talousarvioon 1,3 milj. euron lisäystä kopiointi- ja muihin käyttöoikeuskorvauksiin. Valtiovarainministeriön esityksessä tätä korotusta ei kuitenkaan enää ollut. Opetushallituksesta taas on vuosien ajan toivottu tähän 3,5 miljoonan korotusta.

Opettajat tarvitsevat laadukkaita elokuva-sisältöjä laillisesti

Opettajat tускаilevat laadukkaan, laillisesti katsottavan elokuvamateriaalin puutetta opetuksessaan. Tekijänoikeusbarometrin mukaan 82 % suomalaisista on sitä mieltä, että tekijöiden tulee saada korvaus teosten käytöstä opetuksessa. Selkeä ja oikeudenmukainen tekijänoikeusjärjestelmä olisi sekä luovien alojen tekijöiden että sisältöjä käyttävien etu – tässä tapauksessa noin miljoonan oppivelvollisen.

Opetushallitus, Kopiosto ja APFI selvittivät yhdessä tv-ohjelmien ja elokuvien käyttöä opetuksessa peruskouluissa, lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa keväällä 2021. Elokuvia on selvityksen mukaan esittänyt yli 70 % opettajista, mutta vastaajista lähes 80 % ei tiennyt, onko elokuvan esittämiseen hankittu asianmukaista lupaa. Opettajalle voi myös olla epäselvää, mitkä sisällöt kuuluvat Opetushallituksen neuvotteleman nykyisen käyttöluvan piiriin ja mitkä elokuvat vaativat erillisen käyttöluvan hankkimista.

Elokuvien käyttöä opetuksessa on selvitetty myös Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskus Cuporen tutkimuksessa, jossa nousee esiin audiovisuaalisten sisältöjen hyödyllisyys eri oppiaineiden opetuksessa. Haastatteluissa elokuvien julkisen esittämisen lupien hinta suhteessa koulujen rajalliseen budjettiin mainittiin korkeaksi ja toivottiin, että käyttölupia voitaisiin hankkia kouluille keskitetysti.

Koulukino Suoratoisto

Koulukino on voittoa tavoittelematon, yleishyödyllinen yhdistys ja lastenkulttuurikeskus, jonka tavoitteena on laadukas media- ja elokuvakasvatus suomalaisissa kouluissa. Yhdistyksellä on kansallinen tehtävä lasten- ja nuorten elokuvakulttuurin ja elokuvakasvatuksen edistäjänä.

Koulukino on opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella sekä Suomen Kulttuurirahaston ja Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskuksen tuella rakentanut kotimaisia elokuvia sisältävän suoratoistopalvelun kouluille ja oppilaitoksille. Se löytyy osoitteesta koulukino.fi/suoratoisto. Koulukino Suoratoisto on valmis palvelu, joka ratkaisisi laadukkaan elokuva- ja audiovisuaalisen sisällön saamisen keskitetysti koulujen käyttöön. Koulukinon palvelu on ainoa suoratoistopalvelu Suomessa, jossa käyttäjätilien haltijat eivät ole yksityishenkilöitä vaan kouluja tai kuntia, eli koulutuksen järjestäjiä. Tämä takaa, että opettajan ei tarvitse sitoutua henkilökohtaiseen käyttöön tai maksamiseen. Koulukinolla siis on valmis palvelu, mutta Opetushallitukselta puuttuvat varat sen hankintaan.

Edistääkseen elokuvanlukutaitoa koulussa opettajat tarvitsevat laadukkaiden elokuva- ja audiovisuaalisten sisältöjen lisäksi myös oppimateriaaleja. Oppimateriaalien ja elokuvan tarvetta todentaa Pirjo Kuljun, Reijo Kupiaisen ja Mari Pienimäen raportti luokanopettajien käsityksistä monilukutaidosta. Raportissa todetaan, että 97 % opettajista katsoo audiovisuaalisten tekstien lukemisen kuuluvan monilukutaitoon. Kuitenkin 46 % vastasi opettaneensa sitä hyvin vähän tai ei lainkaan.

Koulukinolla on yli kahdenkymmenen vuoden kokemus elokuvien oppimateriaalituotannosta, ja myös Koulukino Suoratoisto sisältää opetussuunnitelmiin sidotut elokuvaoppimateriaalit.

Monilukutaito vahvistaa demokraattista yhteiskuntaa

Elokuvan käyttö ja näytto kouluissa toteuttaa opetussuunnitelmaa. Monilukutaito on kirjattu opetussuunnitelmiin läpi kaikkien kouluasteiden ja oppiaineiden laaja-alaisena osaamisalueena. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitys, johon elokuvakin kuuluu. Ylioppilaskokeisiin sisältyy liikkuvan kuvan analyysia, jota pitäisi olla mahdollista myös opettaa kouluissa.

Kyky lukea audiovisuaalisia tekstejä on avaintaito yhteiskunnassa, jossa tarvitaan monilukutaitoisia kansalaisia. Viime aikoina on käyty laajaa yhteiskunnallista keskustelua lukutaidon heikkenemisestä. Aihe on saanut aikaan myös virallisia toimenpiteitä, kuten Opetushallituksen Lukuliikkeen koordinoiman Kansallisen lukutaitostrategian. Lukutaitoon on tehty panostuksia myös Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman mukaisesti Uudet lukutaidot -kehittämishankkeen sisällä.

Molempien edellä mainittujen lähtökohtana on monilukutaito ja laaja tekstikäsitys. Tästä huolimatta käytännön toimenpiteissä korostuu yhä perinteinen tekstin luku- ja kirjoitustaito. Samalla monipuolisempi tekstien, kuten elokuvan, käyttö jää huomioimatta. Kuitenkin laajat lukutaidot ovat yksi demokraattisen yhteiskuntamme peruspilareista. Siksi tarvitaan mahdollisuuksia viedä elokuva ja elokuvakasvatus koulujen arkeen.

Myös Eurooppaa kohdannut sota nostaa esiin kansalaisten medialukutaidon tärkeyden. Audiovisuaalisen lukutaidon harjaannuttamiseen kouluissa pitää olla saatavilla

laadukkaita aineistoja. Elokuvanlukutaito on perustaito, joka kehittää laajempaa audiovisuaalista lukutaitoa. Se tukee myös yleissivistyksen kehittymistä, ymmärrystä yhteiskunnasta ja itsestä. Audiovisuaalisten kertomusten vaarat tunnistetaan hyvällä lukutaidolla: niiden nostattamat tunteet hallitseva on vaikeammin huijattavissa ja harhaanjohtettavissa.

Elokuvan täydellinen puuttuminen Opetushallituksen oppilaitoksille hankkimista käyttöluvista on korjattava ensi tilassa. Toivomme, että ratkaisu löytyy eduskunnan käsitellessä vuoden 2023 talousarviota.

Helsingissä 28.9.2022

Koulukinoyhdistys – Skolbioförening ry
erityisasiantuntija Hanna Laurinsalo

hanna.laurinsalo@koulukino.fi

+358 505327447